

**FORSKNING
I SVENSK PRESS
1995–2015
EN INNEHÅLLSANALYS**

Vetenskap & Allmänhet

VA-rapport 2019:7

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-89039-01-8

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Box 5073, 102 42 Stockholm

Telefon: 08-791 30 54

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Twitter/Instagram: [vetenskapollm](#)

Författare: Anna Maria Jönsson, Gustav Bohlin & Fredrik Brounéus

Grafisk form: Pelle Isaksson

Mer information om undersökningen finns på www.v-a.se

Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa.

FÖRORD

Sedan 2002 samarbetar Vetenskap & Allmänhet (VA) med SOM-institutet vid Göteborgs universitet i projektet *Vetenskapen i Samhället* (ViS). I projektet följer vi svenska folkets förtroende för forskare, lärosäten och olika forskningsområden. Den långa mätserien visar bland annat att det finns ett både högt och stabilt förtroende för forskning överlag i Sverige (se till exempel *Vetenskapen i samhället – resultat från SOM-undersökningen 2018*, VA-rapport 2019:6).

Det finns dock tydliga skillnader i förtroendet för olika forskningsområden. Alltsedan projektets start råder samma rangordning, där medicinsk forskning åtnjuter högst förtroende, följt av i tur och ordning, teknik, naturvetenskap, samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap och humaniora. För att bättre förstå vad som påverkar människors förtroende för forskning genomförde vi fyra specialstudier under åren 2015–2019.

I en fokusgruppsstudie med deltagare från allmänheten utforskade vi vilka faktorer som påverkar förtroendet för forskning och forskare (*Vad påverkar förtroende för forskning? – Fokusgrupper med allmänheten*, VA-rapport 2018:5). I intervjuer med journalister undersökte vi hur mediernas nyhetsvärdering av forskning går till (*Bakom rubrikerna – Intervjuer med 12 journalister om att bevaka forskning*, VA-rapport 2019:3). Vi gjorde två kvantitativa undersökningar om hur forskning och vetenskap förmedlas i svensk press. Den ena fokuserade på forskares medverkan på DN Debatt 1992–2015 (*Lika barn debattera mest – forskares medverkan på DN Debatt 1992–2015*, VA-rapport 2019:2). Den andra studien, som presenteras i denna rapport, är en innehållsanalys av bevakningen av forskning och vetenskap i svensk dagspress åren 1995–2015.

Sammantaget har de fyra studierna gett oss nya insikter i det skiftande förtroende som råder mellan olika forskningsområden. Om vi ser till de två ytterligheterna – medicin och humaniora – visar resultaten att medicinsk forskning uppfattas som mer vetenskaplig, såväl av allmänheten som av journalister som bevakar vetenskap. Det avspeglas i hur områdena presenteras i svensk press: medicinsk forskning syns på nyhets- och vetenskapssidorna, medan humaniora avhandlas i kulturdelen. På DN Debatt, liksom i medierapporteringen i stort, är det framför allt manliga forskare inom samhällsvetenskap och medicin som kommer till tals.

Rapporten är skriven av Anna Maria Jönsson, professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Södertörns högskola, fil.dr Gustav Bohlin och fil.mag. Fredrik Brounéus, båda utredare vid VA. Samtliga specialstudier finansierades av Riksbankens Jubileumsfond samt Anne-Marie och Gustaf Anders Stiftelse för Medieforskning.

Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa. Samtliga Vetenskap & Allmänhets studier finns att läsa på www.v-a.se.

Stockholm i september 2019

Cissi Billgren Askwall
Generalsekreterare,
Vetenskap & Allmänhet

INNEHÅLL

Sammanfattning	7
Introduktion	9
Forskningen och samhället	9
Syfte och frågeställningar	10
Bakgrund	11
Forskningens medialisering	11
Forskning om vetenskap i medierna	12
Metod	13
Resultat	15
Artiklarnas omfattning och form	15
Olika forskningsområdens synlighet i rapporteringen	15
Placering i tidningen	16
Genre och syfte	17
Geografiskt ursprung	18
Teman och sakfrågor	18
Positiv eller negativ vinkel	19
Osäkerhet och konflikter i rapporteringen	20
Forskarna som kommer till tals	21
Artiklarnas ursprung	22
Forskningsrapportering i olika typer av tidningar	23
Slutsatser	25
Tack till	27
Referenser	29
Bilagor	31
Bilaga 1: Kodschema	31
Bilaga 2. Interreliabilitetstest	34

SAMMANFATTNING

Forskning är en naturlig del av nyhetsrapporteringen i våra massmedier. Den bild av forskning och vetenskap som medierna förmedlar har stor möjlig påverkan på medborgarnas attityder och kunskaper om forskning. Mediebilden kan påverka förtroendet för forskning och forskare, samt intresset för vetenskaplig kunskap.

Syftet med denna studie är att undersöka hur rapporteringen av forskning ser ut i svensk dagspress. För detta ändamål gjorde vi en systematisk kvantitativ innehållsanalys av 1 763 artiklar i svensk dagspress under perioden 1995–2015 med fem olika nedslagsår (1995, 2000, 2005, 2010, 2015).

Den typiska artikeln om forskning i denna studie är en traditionell nyhetsartikel med neutral (eller positiv) vinkel, som är placerad på lokal- eller inrikes-sidorna, och handlar om samhällsvetenskap eller medicin. Artikeln saknar intervju-person, eller har citat från en manlig forskare vid något av de stora svenska universiteten.

Nyheter om forskning och vetenskap återfinns endast till en mindre del i särskilda vetenskapssektioner. De flesta finns istället bland lokala och inrikes nyheter. På vetenskapssidorna dominerar artiklar om medicin och naturvetenskap, som tillsammans står för cirka tre fjärdedelar av dessa nyheter. Nyheter om humaniora dominerar på kultursidorna.

Storstadsmorgontidningarna har både fler och längre forskningsnyheter jämfört med kvällspress och landsortspress. Kvällstidningar har fler artiklar om medicinsk forskning medan storstadsmorgontidningar har en större andel samhällsvetenskapliga nyheter.

INTRODUKTION

FORSKNINGEN OCH SAMHÄLLET

Frågor om vad som kan sägas vara *fakta* och *kunskap* har kommit att diskuteras alltmer på senare tid. Vad finns det för relevanta grunder för politiska och personliga beslut i en alltmer komplex värld? Här är relationerna mellan forskning, politik och medborgare centrala. En viktig aktör i detta sammanhang är medierna som på olika sätt fungerar som kanal, granskare och forum för debatt och diskussion.

I dagens samhälle vilar politiska beslut i allt större utsträckning på forskningsresultat, och forskarna har blivit centrala aktörer i det offentliga samtalet (Nowotny et al., 2001; Weingart et al., 2000). Detta har medfört att det anses angeläget att medborgare blir insatta – och delaktiga – i vetenskapliga resultat och processer. Medborgarna behöver väl underbyggd information för att kunna delta i det offentliga samtalet och ta ställning, både i vardagslivet och i olika samhällsfrågor. Bilden av forskning och vetenskap som medierna förmedlar har stor möjlig påverkan på medborgarnas attityder och kunskaper om forskning. Därmed är det av vikt att undersöka mediernas rapporteringsmönster närmare.

Samtidigt utmanas den vetenskapliga expertisen av andra aktörer och ”mot-expertiser”. Vi hör å ena sidan kritiska röster om expertstyre i politiken där vetenskap och forskning får alltför stort inflytande på bekostnad av andra värden; och å andra sidan om problematiska följder av kunskapskritisk och vetenskapsfrånvärd politik (Jasanoff, 1997; Nowotny

et al., 2001). I debatten har begrepp som *alternativa fakta* och *fake news* myntats och även gett upphov till motrörelser som exempelvis det amerikanska initiativet *March for Science*.

Traditionella nyhetsmedier har fortfarande en stark ställning i Sverige, även om det finns en ökad användning av sociala medier som informationskällor – särskilt bland unga (Statens Medieråd, 2015; Wadbring och Ödmark, 2014). Dock finns det undersökningar som tyder på att de sociala medierna då i första hand används som kanaler för att nå nyheter, medan källorna fortfarande utgörs av traditionella nyhetsförmedlare (Nord och Nygren, 2019). Forskning är en naturlig del av nyhetsrapporteringen från många olika områden, och är inte bara en egen nyhetsgenre.

Eftersom medierna kan inverka på medborgarnas åsikter och beslut, får deras rapportering om forskning en stor betydelse. Mediebilden kan påverka medborgarnas förtroende för forskning och forskare, samt deras intresse för vetenskaplig kunskap (VA, 2016; 2018a; 2019b; 2019c).

Denna studie om mediebilden av forskning i Sverige är en del av projektet *Vetenskapen i samhället* (ViS). Här följs den svenska allmänhetens attityder till forskning och forskare sedan 2002 i ett samarbete mellan Vetenskap & Allmänhet och SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Genom åren har resultaten lett till ny kunskap om bland annat faktorer som påverkar förtroendet för forsk-

ning, samt samband mellan allmänhetens förtroende för forskning och viljan att satsa på forskning inom olika forskningsområden. I VA-rapport 2019:6

redovisas de senaste resultaten från den årliga förtroendemätningen (VA, 2019c).

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna studie är att undersöka hur rapporteringen av forskning ser ut i svensk dagspress under perioden 1995–2015. Studien har tre huvudsakliga frågeställningar:

1. Vad karakteriserar rapporteringen om forskning i svensk dagspress (omfattning, placering, genre, ton, omnämnda forskare och sakfrågor)?
2. Finns det skillnader i rapporteringen av olika forskningsområden?
3. Finns det skillnader i rapporteringen mellan olika redaktioner?

BAKGRUND

FORSKNINGENS MEDIALISERING

Viljan bland forskare att kommunicera via medierna har ökat de senaste decennierna. Samtidigt har medierna blivit mer intresserade av att rapportera om forskning (Schäfer, 2009). Medierna kan ses som en bro mellan forskning och medborgare (se t.ex. Schäfer, 2009), där rapporteringen också antas ha samband med medborgarnas förtroende för forskning och vetenskap (VA, 2014; 2016; 2018a).

Forskning och aktiviteter som handlar om mötet mellan vetenskap och medborgare har länge kritiserats för att utgå från ”the deficit model” (ungefär ”bristmodellen” på svenska). Denna bygger på antagandet att medborgare har brist på kunskaper om forskning och därför får en negativ bild av vetenskapen. Idag lyfts oftare betydelsen av att på olika vis involvera medborgarna i forskningen och att ha en dialog kring forskningens frågor och resultat (Schäfer, 2009).

Det har även skett ett skifte i perspektiv inom medieforskningen där man inte längre enbart ser medierna som *förmedlare* av information från forskare till medborgare, utan även ser till hur forskningen på olika sätt *medialiserats* (jfr Peters, 2012; Schäfer, 2009). Inom forskningsområdet vetenskapskommunikation har medialiseringen av forskning bland annat definierats som ett ökande innehåll av forskning i medierna; att allt fler ämnen och aktörer blir synliga; samt att rapporteringen i högre grad beskriver olika former av konflikter (Schäfer, 2009). Medialiseringen av vetenskapen är dock mindre tydlig än vissa andra

områden i samhället (t.ex. politik, sport och religion) (Rödder och Schäfer, 2010).

Relationen forskare–medier tycks uppvisa samma maktmönster som relationen mellan politiker och medier tidigare hade, när journalister var mer beroende och styrda av politiker i sin rapportering än de är idag. Allteftersom ett journalistiskt fält ”mognar”, frigör sig medierna mer och mer från källorna (politiker, forskare, etc.) och fältet får sin egen profession i form av politiska journalister, vetenskapsjournalister, och så vidare (jfr Rödder och Schäfer, 2010). Forskarna själva har upplevt att de tappar status som experter och att deras auktoritet ifrågasätts. Medierna anser sig fungera som vakthundar, men när det gäller forskning finns det tecken på att de ännu ägnar väldigt lite tid och resurser åt att faktiskt granska forskningen (Fahy och Nisbet, 2011; VA, 2014; 2019b).

Journalister som rapporterar kring forskning och vetenskap har kritiserats från två håll: Från vetenskapens sida anses de ha för dåliga kunskaper om forskningens villkor; från mediernas sida ses vetenskapligt skolade journalister som att de anammar forskarnas perspektiv och saknar förmåga att vara kritiska (jfr Pellechia, 1997). Vi ser också en tendens att professionen håller på att förändras och förflyttas från klassiska redaktioner till andra plattformar och format.

FORSKNING OM VETENSKAP I MEDIERNA

Inom forskningen har det funnits ett stort intresse för hur nyhetsmedier rapporterar om vetenskap. Fokus har framför allt legat på hur *science* (d.v.s. naturvetenskap och medicin) rapporteras och analyserna handlar ofta om enskilda forskningsfrågor. Studier kring hur samhällsvetenskap och humaniora framställs är betydligt mindre vanliga. De flesta studier handlar också om ett specifikt land (som regel i västvärlden) och om rapportering i dagspressen. Andelen longitudinella studier har ökat från 1960-talet och framåt (jfr Schäfer, 2010).

Generellt kan vi säga att nyheter om forskning ökar över tid, både när det gäller antalet artiklar och artiklarnas längd (Bucchi och Mazzolini, 2003; Pellechia, 1997). En annan övergripande slutsats är att det är nyheter inom det medicinska området som dominerar, såväl i Sverige som internationellt (Pellechia, 1997; VA, 2014). En studie av svenska nyhetsmedier under perioden 2002–2013 visar att medicin och samhällsvetenskap får störst utrymme, medan framför allt humaniora och utbildningsvetenskap uppmärksammas i betydligt mindre utsträckning. Renodlade nyhetsartiklar dominerar medan en mindre andel utgörs av exempelvis debattartiklar och ledare (VA, 2014). Det är i regel resultaten som är av intresse för medierna, medan information om vetenskapens process och metod ofta utelämnas (Pellechia, 1997). Forskning som passar medielogiken och nyhetsvärderingen får naturligt nog mest utrymme (Rödder och Schäfer, 2010).

En nyutkommen undersökning av pressmeddelanden från medicinska universitet och efterföljande rapportering visar att viktig information, som hur en studie finansierats och vad den har för begränsningar, ofta saknas i de pressmeddelanden som skickas ut från universiteten. Vid den journalistiska bearbetningen tenderar denna typ av information sedan att rapporteras i ännu mindre utsträckning (Winters et al., 2019).

Rapporteringen av olika fenomen över tid i medierna har ofta beskrivits i termer av *uppmärksamhetscykler* (eng. *issue attention cycles*, t.ex. Downs, 1972). Med detta menas att uppmärksamheten för en viss fråga beror på olika interna och externa faktorer som varierar över tid i olika cykler. Även rapporteringen kring forskning går i vågor både i termer av omfattning och innehåll. Här har man även identifierat en generell ökning av rapporteringen kring forskning, sett till antalet publicerade artiklar, på 1950-talet och en på 1980-talet (Bucchi och Mazzolini, 2003; Pellechia, 1997).

Konflikt brukar ses som ett centralt nyhetsvärde, men nyheter om forskning och vetenskap tycks skilja sig åt i detta avseende. Konflikt gällande forskningsresultat kan leda till osäkerhet hos journalister och publik och istället är det forskningens relevans för aktuella ämnen som är avgörande för nyhetsvärdet (Bucchi och Mazzolini, 2003).

I ungefär hälften av artiklarna i Bucchis och Mazzolinis (2003) analys av italiensk dagspress presenteras forskningen med en positiv vinkel. Ungefär en fjärdedel har ett negativt perspektiv (t.ex. med fokus på risker) och en fjärdedel är neutrala. Studien visar också att även om italienska forskningsnyheter får stor uppmärksamhet, så är det internationella nyheter som dominerar, och då främst nyheter från USA.

En annan central fråga är vem som uttalar sig om forskningsfrågor i medierna. Tidigare forskning visar att det ofta är andra aktörer än forskare som får komma till tals, tillsammans med ett mindre antal forskare med höga positioner och som gör sig bra i medierna (Rödder och Schäfer, 2010). Ungefär en fjärdedel av alla nyheter är ett resultat av aktivt agerande från forskarnas och/eller deras arbetsgivares sida (t.ex. kommunikationsavdelningar) – till exempel i form av pressmeddelanden (Bucchi och Mazzolini, 2003).

METOD

Vi genomförde en systematisk kvantitativ innehållsanalys av artiklar i svensk dagspress under perioden 1995–2015 med fem olika nedslagsår (1995, 2000, 2005, 2010, 2015). Startpunkten och antalet år valdes av resursskäl: Det finns väldigt få artiklar i det digitaliserade söksystemet innan 1995, och fem nedslagsår var den mängd artiklar som kunde analyseras inom ramen för studien. Vi har studerat en vecka per år och för att få spridning över året och olika veckodagar så arbetade vi med *konstruerade veckor* (Riffe, Aust och Lacy, 1993). Det innebär att sju veckodagar per nedslagsår valdes ut slumpmässigt med hjälp av ett digitalt verktyg.¹

I studier av mediernas bevakning av forskning är det oftast dagspressen som undersöks. Studier av radio och TV förekommer betydligt mer sällan. Även här har vi valt dagspressen; dels för att göra studien mer jämförbar med tidigare forskning, men också eftersom en analys av etermedier är betydligt mer resurskrävande. Analysen utgår från textmaterialet och vi har i denna studie uteslutit bilder och grafik.

Närhet är en viktig aspekt i den journalistiska nyhetsvärderingen. Eftersom vi antog att geografisk närhet till ett lärosäte påverkar rapporteringen kring forskning, så inkluderade vi tidningar från olika delar av Sverige. För en förteckning av tidningarna som ingår i studien, se kodschemat i Bilaga 1. I urvalet finns både storstads- och landsortstidningar (regional/lokal). Inom gruppen storstadspress har vi studerat såväl morgon- som kvällstidningar.

För att få fram relevanta artiklar om forskare och forskning gjordes sökningar i mediearkivet *Retriever* med söksträngen:

→ professor* OR studie* OR forsk* OR vetenskap* OR docent* OR lektor* OR doktora* OR odontologie OR teknologie* OR teologie* OR farmacie* OR veterinärmedicine* OR filosofie* OR ekonomie* OR agronomie* OR medicine* OR universit* OR högskol* OR licentia* OR doktor*

Sökningen i *Retriever* resulterade i sammanlagt 6 563 träffar under de fem nedslagsåren. Efter en genomgång av innehållet i dessa sökträffar fann vi att 2 092 av artiklarna var relevanta för studiens urval. Artiklar som inte bedömdes som relevanta kunde exempelvis handla om en läkare som vardagligt uttryckt nämnts som *doktor*, eller artiklar där ”forskning” använts i betydelsen ”efterforskning” eller ”utredning”. Söksträngen fångade även upp artiklar där till exempel ordet ”studier” förekom i betydelsen ”gymnasiestudier”, eller liknande.

Vid kodningen föll ytterligare ett antal artiklar bort på grund av svag relevans för studien. Här ingår artiklar som till exempel nämner en vetenskaplig studie eller en forskningsrapport i allmänna ordalag utan att närmare specificera var forskningen är publicerad eller av vem.

1 www.random.org/calendar-dates

Till slut kodades 1 763 artiklar, vilket utgör knappt 27 procent av de 6 563 sökträffarna. Artiklarna fördelar sig per nedslagsår enligt nedan:

- 1995: 264
- 2000: 488
- 2005: 379
- 2010: 296
- 2015: 336

Av dessa kan vissa vara likadana telegram från nyhetsbyråer publicerade i flera tidningar samma dag.

Artiklarna kodades självständigt av två kodare enligt ett fastställt kodschema (Bilaga 1). Schemat arbetades fram i en pilotstudie för att på bästa sätt besvara frågeställningarna. Kodschemat uppdaterades vid ett par tillfällen under pilotstudiens gång för

att bättre fånga in innehållet i artiklarna. I schemat ingår bland annat frågor om innehåll (forskningsområde och forskningsfråga), form (typ av artikel, antal ord), perspektiv, källor och aktörer. De två kodarna samarbetade under pilotstudien och diskuterade gränsdragningar och tolkningar sinsemellan och med undersökningsledaren.

Kodningen har utgått från informationen på den inskannade sidan eller från textkopian i Retrievers databas. Vi analyserade därefter de kodade resultaten med hjälp av statistikprogrammet SPSS (version 24).

För att få en bild av hur väl kodarnas tolkningar stämde överens genomfördes ett interreliabilitetstest (Cohens Kappa). Resultatet av testet visade på en god överensstämmelse även om vissa variabler var svårare att bedöma än andra (Bilaga 2).

RESULTAT

ARTIKLARNAS OMFATTNING OCH FORM

De 1 763 artiklar som ingår i studien fördelar sig på mellan knappt 300 och 500 artiklar per undersökt år. Artiklarnas omfattning ligger i snitt kring 400 ord. Med tanke på det relativt låga antalet nedslagsår och

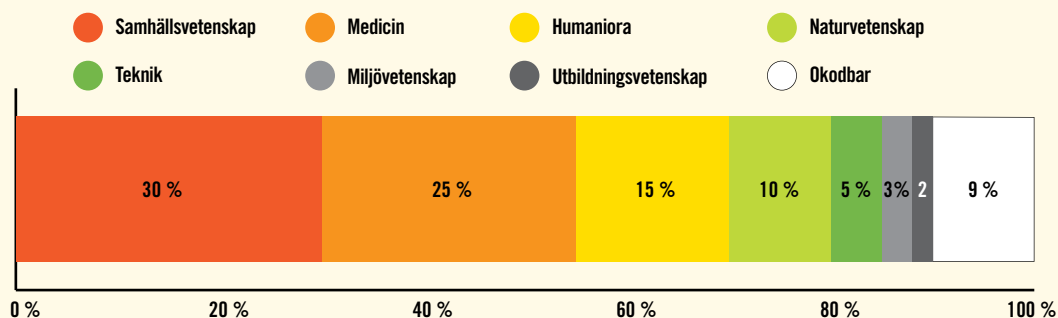
studerade dagar kan vi inte dra några säkra slutsatser angående förändringar över tid, men varken antalet artiklar eller deras storlek skiljer sig nämnvärt mellan den första och sista mätpunkten (1995 respektive 2015).

OLIKA FORSKNINGSMRÅDENS SYNLIGHET I RAPPORTERINGEN

Tidigare forskning har visat att medicin dominerar nyhetsrapporteringen, följt av samhällsvetenskap. Detta bekräftas delvis av denna studie där fler än hälften av artiklarna handlar om något av forskningsområdena samhällsvetenskap (30 %) eller medicin (25 %). Humaniora följer därefter (15 %) och minst

utrymme får nyheter inom området utbildningsvetenskap (2 %) (se Figur 1). Miljövetenskap gjordes till en egen kategori eftersom det är ett område som är tvärvetenskapligt till sin karaktär och vi antog att detta tydligare skulle fånga mediernas rapportering om forskning kring klimatförändringar. Som synes i

FIGUR 1: Artiklarnas fördelning per forskningsområde under perioden 1995–2015 (procent).

Figur 1 så stod denna rapportering dock för en liten andel (3 %) av det totala antalet artiklar.

Artiklar om humaniora är överlag något längre än artiklar om övriga forskningsområden. De kortaste artiklarna återfinns inom medicin och naturvetenskap, medan samhällsvetenskap och utbildningsvetenskap ligger mellan ytterligheterna. Det finns en tydlig koppling mellan artiklarnas längd och var i tidningen de är placerade, samt vilken genre de tillhör. Exempelvis är renodlade nyhetsartiklar (som är ett vanligt format för medicin och naturvetenskap) överlag kortare än essäer (som oftare ses för humaniora).

tenskap ligger mellan ytterligheterna. Det finns en tydlig koppling mellan artiklarnas längd och var i tidningen de är placerade, samt vilken genre de tillhör. Exempelvis är renodlade nyhetsartiklar (som är ett vanligt format för medicin och naturvetenskap) överlag kortare än essäer (som oftare ses för humaniora).

PLACERING I TIDNINGEN

Nyheter om forskning och vetenskap återfinns endast till en mindre del (7 %) i särskilda vetenskapssektioner som vissa tidningar har. De flesta finns

istället bland lokala (27 %) och inrikes (14 %) nyheter. Det är även relativt vanligt att artiklar om forskning placeras på utrikessidor och i kulturdelen.

TABELL 1: Artiklarnas fördelning per sektion utifrån forskningsområde (procent). I jämförelsen mellan forskningsområden har vi bara inkluderat de fyra största områdena eftersom antalet artiklar i övriga områden bedöms vara för få för att kunna dra slutsatser kring.

	Medicin	Samhällsvetenskap	Humaniora	Naturvetenskap	Totalt
Ledare	1 %	8 %	1 %	1 %	4 %
Debatt	3 %	7 %	3 %	2 %	5 %
Inrikes	17 %	15 %	3 %	21 %	14 %
Utrikes	11 %	10 %	9 %	9 %	11 %
Lokalt	35 %	27 %	17 %	23 %	27 %
Vetenskap	12 %	2 %	2 %	23 %	7 %
Ekonomi	3 %	8 %	1 %	-	4 %
Kultur	3 %	8 %	45 %	3 %	11 %
Livsstilssidor	4 %	3 %	1 %	1 %	3 %
Sport	1 %	1 %	1 %	-	1 %
Radio/TV	1 %	1 %	-	-	1 %
Övrigt	9 %	10 %	17 %	17 %	12 %
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
N	443	527	270	184	1763

Kommentar: N = antalet artiklar som analysen baseras på. I kategorin övrigt hittar vi till exempel nyheter om disputationer/avhandlingar samt berättelser om forskares levnadsöden på familjesidorna.

På vetenskapssidorna dominerar artiklar om medicin och naturvetenskap, som tillsammans står för cirka tre fjärdedelar av dessa nyheter. Nyheter om humaniora dominerar på kultursidorna, där ar-

tiklarna är något längre (se Tabell 1). Nyheter om medicin och samhällsvetenskap är oftast placerade bland lokalnyheter och då sannolikt med koppling till ett lärosäte i närområdet.

GENRE OCH SYFTE

Förutom *var* i tidningen forskningsnyheter placeras har vi även studerat frågan om vilken *genre* dessa nyheter kan placeras i. Vanligast är att de presente-

ras i form av en traditionell *nyhetsartikel*. Dessa utgör drygt fyra av tio artiklar (Tabell 2). Drygt en av fyra utgörs av *notiser/telegram*. Övriga genrer varierar

TABELL 2: Artiklarnas fördelning per genre utifrån forskningsområde (procent). I jämförelsen mellan forskningsområden har vi bara inkluderat de fyra största områdena eftersom antalet artiklar i övriga områden bedöms vara för få för att kunna dra slutsatser kring.

	Medicin	Samhällsvetenskap	Humaniora	Naturvetenskap	Totalt
Nyhetsartikel	46 %	50 %	19 %	38 %	41 %
Notis/telegram	35 %	15 %	24 %	43 %	27 %
Ledare	1 %	6 %	1 %	2 %	3 %
Debatt	3 %	8 %	4 %	2 %	5 %
Reportage	3 %	5 %	8 %	4 %	5 %
Intervju	2 %	3 %	6 %	0 %	3 %
Krönika/kåseri	1 %	4 %	9 %	2 %	3 %
Familjenyhet	4 %	3 %	8 %	5 %	5 %
Essä	1 %	1 %	7 %	0 %	2 %
Recension	1 %	1 %	11 %	1 %	2 %
Insändare	2 %	3 %	-	-	2 %
Svar på läsarfråga	0 %	0 %	-	0 %	0 %
Övrigt	1 %	1 %	3 %	3 %	2 %
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
N	443	527	270	184	1763

Kommentar: N = antalet artiklar som analysen baseras på. Siffran '0' betyder att det förekommer artiklar men att dessa är så få att det avrundats ner till noll procent. Ett streck (-) betyder att det inte förekommer någon artikel alls i kategorin.

mellan noll och fem procent. En jämförelse mellan de olika forskningsområdena visar att andelen nyhetsartiklar är betydligt lägre bland humanioranyheter än övriga. Forskningsnyheter inom humaniora presenteras istället oftare som *reportage*, *recension* och *krönika*. Artiklar om samhällsvetenskap förekommer oftare än andra som *ledare*, *debattartiklar* och *insändare*.² Det är tydligt att nyheter inom de olika forskningsområdena behandlas olika av redaktionerna och att de kriterier för nyhetsvärdering som styr urvalet av det som publiceras skiljer sig åt beroende på om det är nyheter om medicin, naturvetenskap, samhällsvetenskap eller humaniora. Till en del styrs detta sannolikt av forskningsområdenas karaktär men också av hur man på redaktionerna är vana att tänka kring vad som utgör en forskningsnyhet.

En annan aspekt av mediernas forskningsrapportering är vilket primärt syfte innehållet kan

tänkas ha: *informera*, *kommentera*, eller *granska* (jfr. Asp, 1995). Drygt 60 procent av artiklarna i vår studie är av informerande karaktär medan 12 procent är kommentarer av olika slag. Tidigare forskning har visat att medier i liten utsträckning ägnar sig åt granskning av forskning (jämfört med t.ex. politik) och det bekräftas även i denna studie då endast sju procent av artiklarna är av *granskande* karaktär. Artiklar om medicin och naturvetenskap är till största delen informerande medan artiklar om humaniora i större utsträckning än övriga är kommenterande. Andelen granskande artiklar är något högre för samhällsvetenskap än övriga. Även medicin utgör en relativt stor del bland de granskande artiklarna. Det kan nämnas att skandalerna kring kirurgen Macchiarini på Karolinska institutet, som genererade mycket nyhetsbevakning, ännu inte briserat vid det sista nedslagsåret.

GEOGRAFISKT URSPRUNG

Inom i stort sett alla nyhetsgenrer dominerar inrikesnyheter. Nyheter som ligger nära geografiskt, kulturellt och tidsmässigt ges som regel högre nyhetsvärde. Detta tycks även stämma för nyheter om forskning. (Till skillnad från i föregående analys av artiklarnas *sektion* menar vi nu inte nyheternas *pla-*

tering i tidningen, utan var själva forskningsnyheten *utspelas*.) Knappt sex av tio artiklar om forskning är inrikesnyheter, medan 16 procent är utrikes och 23 procent är globala. Med globala artiklar avses nyheter som inte begränsas till inrikes eller utrikes utan framstår som en mer allmän angelägenhet.

TEMAN OCH SAKFRÅGOR

När vi kategoriserar artiklarna utifrån vad forskningsnyheten har för huvudtema ser vi att hälsa är den största kategorin med drygt 20 procent av ar-

tiklarna, följt av kultur (14 %), forskning (12 %) och politik (9 %) (Tabell 3).

Dessa teman rymmer en rad olika sakfrågor.

2 En specialstudie av forskares medverkan på DN-debatt (VA, 2019a) visade bland annat att det är medicin och samhällsvetenskap som får mest utrymme; att den manliga dominansen är stor och att det är forskare från de stora traditionella universiteten som syns mest.

TABELL 3: Artiklarnas fördelning ämnesområde (procent).

Ämnesområde	Procent
Hälsa	21 %
Kultur	14 %
Forskning	12 %
Politik	9 %
Miljö	9 %
Ekonomi	7 %
Brott	5 %
Utbildning	4 %
Krig och konflikter	3 %
Juridik	2 %
Sport	1 %
Olyckor och katastrofer	1 %
Övrigt	12 %
Totalt	100 %
N	1763

Bland de vanligaste kan nämnas hälsofrågor som allergier, diabetes och HPV-vaccin, men också nyheter om olika händelser med fokus på forskare, som disputationer, jubilarer, minnesord och stipendiater. I övrigt utgör demokratiutredningen, kriget i Syrien och terrordåd några av de sakfrågor som får mest uppmärksamhet i rapporteringen.

EX: HÄLSA: ALLERGIN GÖR MÅNGA NEDSTÄMDA.

Varje vår och sommar drabbas mer än två miljoner svenskar av kliande ögon och rinnande näsa. Men pollenallergi påverkar också hela allmäntillståndet och kan göra dig nedstämd. Vanliga bieffekter är att man känner sig irriterad och har störd sömn vilket gör att man lätt tappar koncentrationsförmågan och blir trött och hängig. Det menar Gunnar Bylin, docent och specialist i allergisjukdomar. (Aftonbladet, 2010-04-26). Hela artikeln.

EX: FORSKNING: NYTT FORSKNINGSPROJEKT VÄCKER ETISK DEBATT

Inom de närmaste två veckorna avgörs om Sverige ska tillåta odling av stamceller, den ytterst lovande nya tekniken som samtidigt skapar komplicerade ännu olösta etiska problem. /.../ (Svenska Dagbladet, 2000-03-20). Utdrag ur artikel.

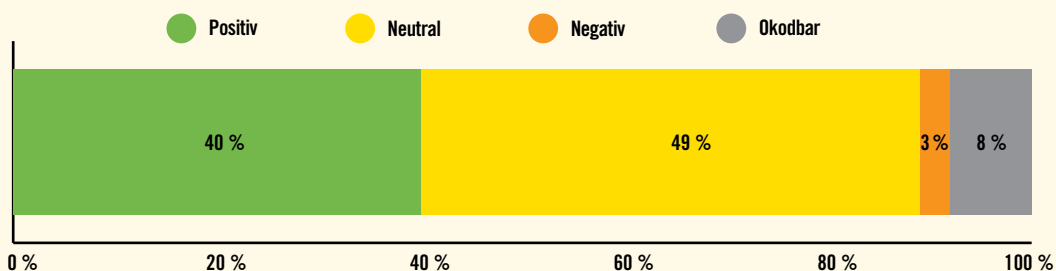
Ungefär 35 procent av alla artiklar handlar om *forskningsresultat och rapporter*, följt av artiklar där forskare *kommenterar* företeelser (ca 20 %). Dessa är de vanligaste kategorierna, tillsammans med kategorin *övrigt* (28 %). Till övrigt räknas till exempel artiklar där forskaren som individ är i fokus, som i porträtt och minnesord. Endast cirka en procent av artiklarna handlar om *forskningsfusk*, och detsamma gäller forskningen som *process*. Knappt två procent handlar om *forskningspolitik*. Artiklar om medicin och naturvetenskap fokuserar i större utsträckning än andra områden på forskningsresultat och rapporter.

POSITIV ELLER NEGATIV VINKEL

Ungefär hälften (49 %) av artiklarna är *neutrala* och presenterar forskningen utan vare sig positiv eller negativ vinkel. Omkring 40 procent av artiklarna presenterar forskningen ur en *positiv* vinkel (Figur 2). I vårt material är det alltså väldigt ovanligt att ny-

heter om forskning presenteras med ur ett negativt perspektiv – endast drygt tre procent av artiklarna har en *negativ* vinkling. Mönstret är detsamma för samtliga nedslagsår. Perspektiven skiljer sig något åt beroende på var i tidningen forskningsnyheten

FIGUR 2: Vinkling i forskningsnyheterna (procent).

Kommentar: Med positiv vinkling avses artiklar som presenterar forskningen som möjlighet/lösning/vakthund. Med negativ vinkling avses artiklar där forskningen presenteras som hot/del av ett problem.

är placerad och vad nyheten handlar om. Artiklar på lokal-, vetenskaps- och ledarsidor har till exempel oftare än övriga en negativ vinkel. Det är också framförallt här nyheter om till exempel forskningsfusk återfinns. Nyheter om medicin, naturvetenskap och teknik presenteras oftare med en positiv vinkel än nyheter inom samhällsvetenskap och humaniora.

EX. POSITIV VINKLING

Drömmen – att kunna somna. Varannan kvinna över 50 har sömnproblem. /.../ Kvinnor över 50 sover sämst och äter mest sömnmedel. Därför har Kunskapscentrum för sömnstörningar i Uppsala inlett en stor undersökning där 1500 kvinnor intervjuas om hur de sover. /.../ Till alla

sömnstördas tröst tror hon (ref till Harriet Bengtsson, läkare) på ett genombrott inom den närmaste tioårsperioden. (Aftonbladet, 2000-03-20). Utdrag ur artikel.

EX. NEGATIV VINKLING

Psykiatriska droger orsakar mycket av sanslösa våldet. Under 1994 har frågan om varifrån det sanslösa våldet kommer verkligen aktualiserats. Psykologer pratar om papprollen. Psykiatrikerna talar diffust om något ställe i hjärnan. Det är egentligen bara psykiatriska rökridåer för de egentliga anledningarna. /.../ (Helsingborgs Dagblad, 1995-01-20). Utdrag ur artikel.

OSÄKERHET OCH KONFLIKTER I RAPPORTERINGEN

Journalistiska ideal om objektivitet och balans leder ofta till att medierna presenterar olika perspektiv kring en fråga. I rapportering kring forskning kan detta framstå som att det finns en konflikt kring

forskningens resultat. Vi har tittat på i vilken utsträckning forskning används för att *ifrågasätta* eller *peka på en konflikt* i artiklarna.³ Vi undersöker även om det framgår att forskningen är enig i en fråga

3 Gäller även om artikelförfattaren hänvisar till forskningsresultat för att kritisera något annat, t.ex. politiskt

eller om det förekommer konflikt i frågan (enbart utifrån hur den skildras i den aktuella artikeln).⁴ Vanligen presenteras forskningen utan osäkerhet eller konflikt. Ungefär var fjärde artikel presenterar forskningen i relation till någon osäkerhet eller konflikt; endast drygt var tionde artikel rapporterar en konflikt eller oenighet inom forskningen eller mellan forskarna.

Att forskning används för att ifrågasätta eller peka på en konflikt är vanligare bland artiklar om samhällsvetenskap och mindre vanligt för medicin, naturvetenskap och teknik. Artiklar som rapporterar om konflikt/osäkerhet inom forskningen är däremot vanligare för medicin, naturvetenskap och teknik, än för samhällsvetenskap.

EX. KONFLIKT INOM FORSKNINGEN

”Slutförvaringen är inte säker”. Nu får SKB skarp kritik för metoden för slutförvaring av kärnbränsleavfall. Den engelske forskaren Philip J Richardson som anlitats av Greenpeace hävdar att SKB tagit fasta på hur de enskilda materialen i avfallskapslarna fungerar var för sig, inte tillsammans. Dessutom hävdar han att SKB inte räknat på hållfastheten i berggrunden efter att tunnarna borrats ut. /.../ (Aftonbladet, 1995-05-30) Utdrag ur artikel.

FORSKARNA SOM KOMMER TILL TALS

För att få en bild av vilka röster som hörs i den mediala bevakningen av forskning har vi studerat vilka aktörer som förekommer i artiklarna. Vi har skiljt på fall då personer själva yttrar sig/intervjuas i artikeln och då personer endast omnämns.

I drygt hälften av alla artiklar intervjuas minst en person och i 20 procent av artiklarna ges utrymme för två eller flera intervjupersoner. I drygt 70 procent av artiklarna namnges en person och i drygt 30 procent av artiklarna omnämns två eller flera personer. Det är något vanligare med både intervjupersoner och omtalade aktörer i nyheter inom det samhällsvetenskapliga området jämfört med framför allt medicin och naturvetenskap. Detta förklaras till viss del av att andelen telegram och notiser är högre inom dessa områden.

Av dem som uttalar sig eller omtalas i artiklarna är ca 35 procent forskare – den klart domineran-

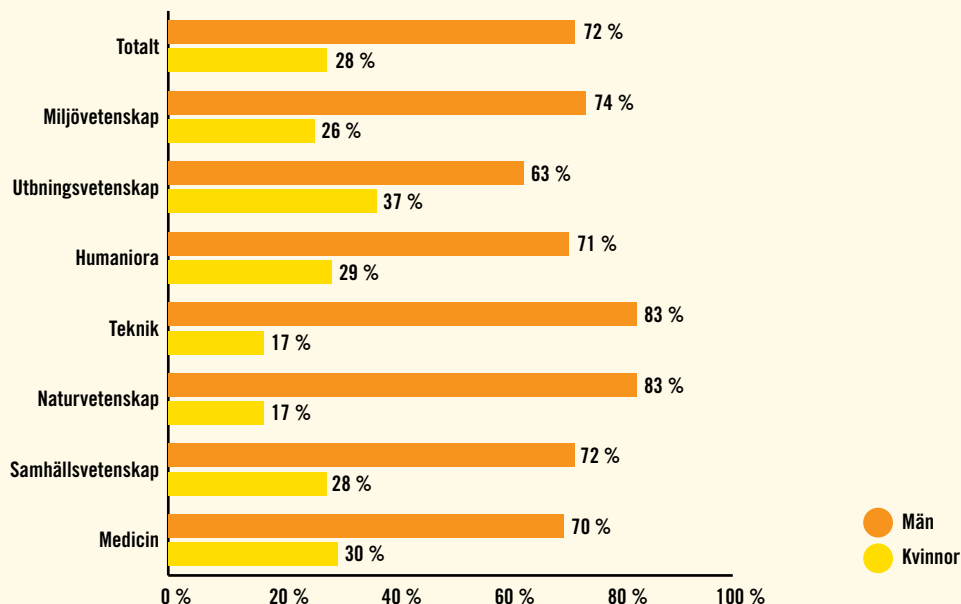
de gruppen i dessa nyheter. Vid sidan av forskarna är det politiker, journalister och medborgare som kommer till tals. Liksom i vår tidigare studie om forskares medverkan på DN Debatt (VA, 2019a) domineras även artiklarna i den nuvarande studien av män. Endast 28 procent av aktörerna är kvinnor.⁵ Andelen kvinnliga aktörer är lägst i artiklar kring naturvetenskap och teknik (Figur 3). I ungefär 40 procent av artiklarna har aktörerna anknytning till något lärosäte. Bland dessa dominerar de stora traditionella universiteten Lund, Göteborg, Stockholm och Uppsala, samt utländska lärosäten. Högskolorna (med undantag av specialinriktade högskolor som Handelshögskolan, Chalmers, med flera) utgör endast fyra procent.

beslut eller makthavare, där forskningen i sig inte ifrågasätts, men används för att ifrågasätta annat.

4 Även i fall där det tydligt framgår att det saknas tidigare forskning, och att det anses vara ett problem räknas som osäkerhet/konflikt.

5 Beräknat på de som kunnat koda som män eller kvinnor, till exempel är grupper borträknade.

FIGUR 3: Andel män och kvinnor som namnges i artiklar per forskningsområde under perioden 1995–2015 (procent).

ARTIKLARNAS URSPRUNG

För att få en bild av vilket material som produceras av den enskilda redaktionen och vad som är inköpt från nyhetsbyrå, har vi studerat var nyheterna kommer ifrån. Här skiljer vi på artiklar som är *unika* (egenproducerade, från redaktionen), *modifierade* (material från nyhetsbyrå som kan ha fått ny rubrik, kort kommentar och där både nyhetsbyrå och individ står som artikelförfattare) och *utan uppenbar modifiering* (där vi hittar likadan artikel/notis i övrigt material och endast nyhetsbyrån nämns i byline).

Minst 60 procent av alla forskningsnyheter i studien är producerade av de enskilda redaktionerna. Knappt 30 procent är inköpt material som presenteras modifierat (9 %) eller utan uppenbar modifiering (19 %). I drygt tio procent av artiklarna har det inte varit möjligt att avgöra om materialet är inköpt eller egenproducerat.

Den största delen material från nyhetsbyråer finns bland nyheter om medicin och naturvetenskap. Det är även dessa nyheter redaktionen i minst utsträckning väljer att bearbeta. Samhällsvetenskapliga nyheter tillkommer oftare än övriga som en unik produkt från redaktionen.

FORSKNINGSRAPPORTERING I OLIKA TYPER AV TIDNINGAR

Storstadsmorgonpressen (Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Sydsvenskan, Göteborgs-Posten) har flest forskningsnyheter (908 artiklar) i vårt urval. Landsortspressen, som utgörs av olika morgontidningar runt om i landet, har 608 artiklar medan kvällspressen (Expressen och Aftonbladet) har 248 artiklar. Storstadsmorgonpressen har de längsta artiklarna (snitt 474 ord), följt av kvällspressen (374 ord) medan landsortspressen har kortast artiklar (341 ord i snitt).

Den tidning som har flest artiklar i vårt material är Svenska Dagbladet, följt av Göteborgs-Posten (GP) och Sydsvenska Dagbladet (Tabell 4). Längst

artiklar i snitt hittar vi i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Vi ser också ett stort antal artiklar om Stockholms, Malmö respektive Göteborgs universitet och det förefaller naturligt att närheten till ett lärosäte inverkar på tidningens rapportering. Av alla artiklar med koppling till Malmö högskola/universitet är 69 procent publicerade i Sydsvenska dagbladet. Av alla artiklar om Uppsala universitet är 5 procent publicerade i Sydsvenska Dagbladet och 23 procent i Svenska Dagbladet.

Kvällstidningarna har fler artiklar om medicin medan storsdagsmorgontidningarna har en större

TABELL 4: Forskningsrapporteringens omfattning i olika dagstidningar 1995–2015 (antal artiklar).

Tidning	Antal artiklar
Aftonbladet	132
Expressen	116
Dagens Nyheter	167
Svenska Dagbladet	271
Sydsvenska Dagbladet	214
Göteborgs-Posten	256
Helsingborgs Dagblad	148
Länstidningen Östersund	20
Nerikes Allehanda	112
Värmlands folkblad	33
Västerbotten-Kuriren	88
Östersunds-Posten	29
Borlänge Tidning	1
Borås Tidning	98
Falu-Kuriren	39
Hallands Nyheter	39

andel samhällsvetenskapliga nyheter. Hälsa är, som redovisats ovan, det vanligaste huvudtemat och detta gäller framför allt kvällspressen. Här handlar 32 procent av artiklarna om hälsa. Detta att jämföras med storstadsmorgonpress (15 %) och landsortstidningarna (22 %). Kvällspressen har också en något större andel artiklar om brottslighet medan storstadsmorgonpressen har mer fokus än övriga på politik och ekonomi. Dessa mönster stämmer väl med tidigare forskning kring nyhetsvärdering i olika typer av dagspress. Kvällspressen har på grund av sin lösnummerförsäljning större fokus på lättsammare och mer sensationella nyheter som syftar till att snabbt väcka läsarens intresse. Det finns dock endast små skillnader mellan tidningstyperna när det gäller om forskningen presenteras med positiv, negativ eller neutral vinkel. Inte heller ser vi några större skillnader i fråga om vem som får uttala sig och vilka aktörer som syns i artiklarna, även om kvällspressen ger något mer utrymme för privatpersoner.

Forskningsrapporter och resultat är som vi sett ovan det som får störst utrymme, och detta är

särskilt tydligt i kvällspressen. I övrigt finns inga större skillnader beroende på vilken typ av tidning det är, även om storstadsmorgonpressen har en marginellt större andel nyheter med fokus på forskningspolitik.

Vi ser också skillnader mellan tidningstyperna i fråga om vilka forskningsnyheter man rapporterar om och hur dessa presenteras. Storstadstidningarna (såväl morgon- som kvällspress) har större andel *granskande* och *kommenterande* artiklar än vad landsortspressen har. Storstadstidningarnas artiklar är även mer omfattande. Sannolikt kan detta förklaras med att de kan lägga mer resurser på olika specialister och i högre utsträckning än landsortspressen anställer exempelvis vetenskapsjournalister. Detta visar sig också i att landsortspressen har den klart minsta andelen egenproducerade nyheter. Många landsortstidningar ingår i samma konsortium och nyheter återfinns ofta i en eller annan form i flera olika tidningar. Det är också landsortspressen som i störst utsträckning publicerar nyheter från nyhetsbyråer utan egen bearbetning och redigering.

SLUTSATSER

Vi vill inleda detta avslutande avsnitt med att poängtera att vår analys bygger på ett begränsat antal artiklar över en längre tidsperiod. Vi kan därför inte utesluta att slumpen kan ha en betydande inverkan på resultaten. Metoden *konstruerade veckor* innebär, som tidigare beskrivits, att vi endast undersöker sju veckodagars publicerade artiklar per nedslagsår. Det material som vi har samlat in och analyserat omfattar därmed endast 35 dagar (sju dagar per år; fem nedslagsår), som ska representera hela tidsperioden på 21 år. Vi är därför försiktiga med vilka slutsatser som kan dras av studien, och betraktar resultaten som fingervisningar snarare än absoluta sanningar om hur svenska tidningar bevakar forskning. Vi vill också påminna om att rapporten endast studerar svensk press, och att etermedier som radio och TV inte ingår i analysen.

DEN TYPISKA FORSKNINGSNYHETEN

Liksom i vår tidigare studie av forskares medverkan på DN Debatt är det i första hand de stora svenska universiteten som är synliga i artiklarna. En annan slående likhet studierna emellan är den stora manliga dominansen bland forskarna (VA, 2019a). Den typiska artikeln om forskning i vårt material är en traditionell nyhetsartikel, neutralt (eller positivt) vinklad i sin rapportering, som är placerad på lokal- eller inrikessidorna, och handlar om samhällsvetenskap (eller medicin), och saknar intervju-person, alternativt har citat från en manlig forskare vid något av de stora svenska universiteten. Artikeln omfattar cirka 400 ord och är skriven av den egna redaktionen (jfr Bucchi och Mazzolini, 2003).

POSITIV OCH INFORMERANDE RAPPORTERING

Det stora förtroende för forskning och vetenskap som finns hos såväl allmänhet som journalister (se t.ex. VA, 2018a; 2018b; 2019b; 2019c) skulle antingen kunna sägas *återspeglas* i – eller vara en *följd av* – den överlag positiva vinkling av vetenskapsnyheter som vi ser i de analyserade artiklarna. Till denna positiva vinkling bidrar förstås även vissa förhållanden inom vetenskapen; såsom att det företrädesvis är positiva studieresultat som publiceras och blir till grund för journalisternas bevakning.

Vetenskapsjournalistik har traditionellt varit primärt av informerande och upplysande karaktär medan granskning fått mindre utrymme (se t.ex. Bauer och Bucchi, 2007) vilket också bekräftas av denna studie. Detta återspeglas även i en nyligen publicerad VA-rapport där tolv journalister intervjuas om sitt arbete med att bevaka forskning (VA, 2019b). Här uttrycker flera journalister en önskan att det skulle finnas mer tid och resurser till granskande vetenskapsjournalistik. De belyser även varför det är en svår uppgift för journalisten: För att kunna granska forskning på ett ingående sätt krävs, förutom tid, expertkunskaper. Journalisterna är därför ofta beroende av tips från andra forskare för att komma en nyhet på spåren. Forskarna å sin sida är oroliga för vilka följder tipsandet kan få för deras egen karriär, och är därför försiktiga med att höra av sig till journalister med granskningstips.

SKILLNADER MELLAN ÄMNE

Vissa forskningsområden och ämnen har högre nyhetsvärde och anpassas lättare till medielogiken. I de nämnda intervjuerna beskrev journalister hur deras rapportering påverkades dels av egna intressen, dels av vilka ämnen som intresserade publiken, och/eller var lättare att sälja in till redaktörer (VA, 2019b). Hälsa var ett sådant ämne. Det är därför inte förvånande att just *Hälsa* är det vanligaste temat i de analyserade artiklarna.

Samhällsvetenskap och humaniora sågs av de intervjuade journalisterna som svårare områden att rapportera om, och betraktades av vissa som mindre intressanta. Detta skulle kunna vara en bidragande förklaring till varför medicin och naturvetenskap är så dominerande på tidningarnas vetenskapssidor, där de tillsammans står för tre fjärdedelar av artiklarna. Samhällsvetenskapen dominerar istället på ledar- och debattsidor, medan humaniora är i särklass största forskningsområde på kultursidorna.

Fördelningen kan kännas naturlig i förhållande till tidningarnas sektioner, men kan samtidigt ha återverkningar på samhällets uppfattningar om vad som är forskning och vetenskap. I intervjuerna med journalister var det tydligt att många journalister såg naturvetenskap och medicin som ”riktig” vetenskap, medan förtroendet för samhällsvetenskap och humaniora var betydligt lägre.

Samma fenomen observerades i våra fokusgrupper med deltagare från allmänheten (VA, 2018a). Här associerade deltagarna begreppet *forskning* med just naturvetenskap och medicin, och gav även uttryck för ett markant högre förtroende för dessa områden än för samhällsvetenskap och humaniora. Anledningar var bland annat att naturvetenskap och medicin uppfattades som mer objektiva och vetenskapliga, med tydligare resultat och mer samhällsnytta. I vår årliga förtroendemätning för forskning och vetenskap ser vi samma skillnad i förtroende mellan de olika forskningsområdena (VA, 2019c). I detta fall är det dock viktigt att notera att den stora skillnaden mellan medicin (som rankas högst), och humaniora (som rankas lägst) ligger i andelen som svarar att de ”saknar uppfattning”. Det är ytterst få som saknar uppfattning om medicin som forskningsområde, medan andelen är an-

märkningsvärt stor när det gäller humaniora. Mot bakgrund av detta så skulle tidningarnas sortering av forskningsområden i olika sektioner sannolikt kunna bidra till allmänhetens bild av vad som är forskning, samt till en bestående okunskap om humaniora som forskningsområde.

Att rapportering om humanistisk forskning främst förläggs till kultursidorna kan, som beskrivits ovan, ge intrycket av att humaniora inte är vetenskap på samma villkor (eller överhuvudtaget) som till exempel naturvetenskap. I förlängningen kan detta öka glappet mellan olika forskningsområden i läsarens ögon. Men det är också möjligt att vända på resonemanget: Den låga andelen artiklar om framförallt naturvetenskap och medicin på kultursidorna kan möjligtvis skymma den roll dessa vetenskaper spelar som del av vårt kulturarv och spä på den något instrumentella synen på naturvetenskaper som en objektiv företeelse (jfr VA, 2018a).

NYA KANALER FÖR FORSKNINGSMATION

Vi kan avslutningsvis dra en försiktig slutsats att olika forskningsområden och aktörer syns på olika vis och i olika omfattning i svensk press. För att en bredare bild av forskning och vetenskap ska nå ut i tidningarna krävs troligen att forskare och journalister finner varandra utanför redan upptrampade stigar och genrekonventioner.

Denna studie omfattar endast svensk dagspress och det vore i kommande forskning angeläget att också studera etermedierna. Samtidigt gör utvecklingen på mediemarknaden med digitalisering och produktion på olika medieoberoende plattformar det vanskeligare att studera rapportering i olika mediegrupper. Medievanorna går mot digitala nyheter som ofta nås via olika sociala flöden.

TACK TILL

Projektet Vetenskapen i Samhället har sedan 2002 genomförts med stöd av Riksbankens Jubileumsfond. Till denna delstudie erhöles även finansiering från Anne-Marie och Gustaf Anders Stiftelse för Medieforskning.

Kodningarna av det insamlade materialet utfördes av Karolina Nord och Karin Larsson, studenter vid masterprogrammet 'Master's Programme in Media, Communication and Cultural Analysis' vid Södertörns högskola, under handledning av Anna Maria Jönsson.

REFERENSER

Asp, K. (1995). *Kommersialiserade TV-nyheter på gott och ont. Jämförande undersökning av Rapport TV2 och Nyheterna TV4*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet. Arbetsrapport nr 50.

Bucchi, M., & Mazzolini, R. G. (2003). Big science, little news: science coverage in the Italian daily press, 1946-1997. *Public understanding of science*, 12(1), 7-24.

Downs, A. (1972). Up and Down with Ecology: The 'Issue-Attention' Cycle. *The Public Interest*, 28: 38–50.

Fahy, D. & Nisbet, C. (2011). The science journalist online: Shifting roles and emerging practices. *Journalism*, 12. 778–793.

Nord, L. & Nygren, G. (2019). Gamla och nya medier i samspel i de lokala valrörelserna. I U. Andersson, B. Rönnerstrand, P. Öhberg, & A. Bergström (red). *Storm och stiltje*, SOM-rapport nummer 74. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Nowotny, H. Scott, P., & Gibbons, M. (2001). *Rethinking Science. Knowledge and the Public in an Age of Uncertainty*, Cambridge: Polity Press.

Pellechia, M. G. (1997). Trends in science coverage: a content analysis of three US newspapers. *Public Understanding of Science*, 6(1), 49-68.

Peters, H. P. (2012). Scientific sources and the mass media: Forms and consequences of medialization. I *The sciences' media connection – Public communication and its repercussions* (pp. 217-239). Dordrecht: Springer.

Riffe, D., Aust, C. F., & Lacy, S. R. (1993). The Effectiveness of Random, Consecutive Day and Constructed Week Sampling in Newspaper Content Analysis. *Journalism Quarterly*, 70(1), 133–139.

Rödder, S., & Schäfer, M. S. (2010). Repercussion and resistance. An empirical study on the interrelation between science and mass media. *Communications*, 35(3), 249-267.

Schäfer, M. S. (2009). From public understanding to public engagement: An empirical assessment of changes in science coverage. *Science Communication*, 30(4), 475-505.

Statens Medieråd (2015). *Ungar & medier 2015. Fakta om barns och ungas användning och upplevelser av medier*. Stockholm: Statens medieråd.

Vetenskap & Allmänhet (2014). *Fusk och förtroende – Om mediernas forskningsrapportering och förtroendet för forskning*. VA-rapport 2014:3, Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2016). *VA-Barometern 2016/17*. VA-rapport 2016:4, Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2018a). *Vad påverkar förtroende för forskning? – Fokusgrupper med allmänheten*. VA-rapport 2018:5, Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2018b). *VA-Barometern 2018/19*. VA-rapport 2018:6, Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2019a). *Lika barn debattera mest – Forskares medverkan på DN Debatt 1992–2015*. VA-rapport 2019:2, Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2019b). *Bakom rubrikerna – Intervjuer med 12 journalister om att bevaka forskning*. VA-rapport 2019:3, Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2019c). *Vetenskapen i Samhället – Resultat från SOM-undersökningen 2018*. VA-rapport 2019:6, Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Wadbring, I., & Ödmark, S. (2014). *Delad glädje är dubbel glädje: En studie om nyhetsdelning i sociala medier*. Sundsvall: Mittuniversitetet.

Weingart, P., Engels, A., & Pansegrau, P. (2000). Risks of communication: discourses on climate change in science, politics, and the mass media. *Public understanding of science*, 9(3), 261-284.

Winters, M., Larsson, A., Kowalski, J., & Sundberg, C. J. (2019). The association between quality measures of medical university press releases and their corresponding news stories - important information missing. *PLOS ONE*, 14(6), e0217295.

BILAGOR

BILAGA 1: KODSCHEMA

1. Medium

Storstadspress:

1. Aftonbladet
2. Dagens Nyheter
3. Expressen
4. Göteborgs-Posten
5. Svenska Dagbladet
6. Sydsvenska Dagbladet

Landsortspress:

7. Borås Tidning
8. Falu-Kuriren
9. Hallands Nyheter
10. Helsingborgs Dagblad
11. Länsstidningen Östersund
12. Nerikes Allehanda
13. Värmlands Folkblad
14. Västerbottens-Kuriren
15. Östersunds-Posten

2. År

3. Månad (1–12)

4. Dag (datum), 1–31

5. Omfattning (antal ord)

6. Innehållskategori/placering

1. Ledare
2. Debatt
3. Ekonomi
4. Inrikes

5. Utrikes

6. Lokalt

7. Vetenskap

8. Kultur

9. Livsstilssidor

10. Sport

99. Övrigt

7. Form/genre

1. Notis/telegram

2. Reportage

3. Nyhetsartikel/inslag

4. Intervju

5. Krönika/kåseri

6. Familjenyhet (minnesord, födelsedag)

7. Essä

8. Recension

9. Insändare

10. Ledare

11. Debatt

12. Svar på läsarfråga

99. Övrigt

8. Typ

0. Okodbart

1. Rapportrande

2. Kommenterande

3. Argumenterande

4. Granskande

5. Minnesord

- 6. Födelsedag
- 7. Firande/utnämning/utmärkelse
- 8. Porträtt
- 99. Övrigt
- 9. Inrikes eller utrikes**
  - 0. Okodbart
  - 1. Inrikes
  - 2. Utrikes
  - 3. Global
- 10. Forskningsområde**
  - 0. Okodbart
  - 1. Medicin
  - 2. Naturvetenskap
  - 3. Teknik/teknikvetenskap
  - 4. Samhällsvetenskap
  - 5. Humaniora/humanvetenskap
  - 6. Utbildningsvetenskap
  - 7. Miljövetenskap
- 11. Fokusfråga**
  - 1. Forskningsrapport/resultat
  - 2. Forskningspolitik
  - 3. Forskningsfusk
  - 4. Forskningsetik
  - 5. Forskningsprocess (ej fusk och etik)
  - 6. Forskningsprojekt
  - 7. Forskningsmedel och forskningsfinansiering (utdelning)
  - 8. Priser och utmärkelser
  - 9. Forskningssamverkan
  - 10. Kommenterande forskare
  - 99. Övrigt
- 12. Samhällsfråga/Ämne**
  - 0. Okodbart
  - 1. Politik
  - 2. Ekonomi
  - 3. Miljö
  - 4. Kultur
  - 5. Hälsa
  - 6. Sport
  - 7. Teknik
  - 8. Forskning
  - 9. Utbildning
- 10. Juridik
- 11. Brott
- 12. Olyckor och katastrofer
- 13. Krig och konflikter
- 99. Övrigt
- 13. Sakfråga**
- 14. Osäkerhet/ifrågasättande/konflikt (i rapportering)**
  - 0. Okodbart
  - 1. Förekommer inte
  - 2. Ja
- 15. Konflikt (i forskning)**
  - 0. Okodbart
  - 1. Förekommer inte
  - 2. Ja
- 16. Presentationsnivå**
  - 0. Okodbart
  - 1. Samhällsnivå
  - 2. Individnivå
  - 3. Organisationsnivå
- 17. Inköp av material/nyhetsbyrå**
  - 0. Okodbart
  - 1. Unik
  - 2. Modifierad
  - 3. Utan uppenbar modifiering
- 18. Antal aktörer (agerande/intervjuad)**
- 19. Antal aktörer (omtalad)**
- 20a, 21a, 22a. Aktör**
  - 0. Ingen aktör
  - 1. Forskare
  - 2. Professor
  - 3. Docent
  - 4. Lektor
  - 5. Doktor (fil, med, ek osv)
  - 6. Licentiat
  - 7. Doktorand
  - 8. Student
  - 9. Forskargrupp

10. Forskningsdeltagare/studieobjekt
11. Rektor eller annan från högskole-/ universitetsledning
12. Forskningsinstitut
13. Lärosäte
14. Statlig/särskild utredare
15. Journalist
16. Forskningsfinansiär
17. Riksdag/regering/politiker på riksnivå
18. Landsting/regionledning/politiker på regionnivå
19. Kommun/politiker på kommunnivå
20. Myndighetsperson
21. Offentlig sektor
22. Ideell sektor/civilsamhälle
23. Företrädare för näringsliv
24. Domstol
25. Jurist/advokat
26. Sakkunnig/expert
27. Privatperson
28. Annan roll (individ)
29. Emerita/emeritus
99. Övrig aktör (Institut/grupp)

20b, 21b, 22b Kön

0. Okodbar/grupp
1. Kvinna
2. Man

20c, 21c, 22c. Intervjuas

0. Ingen aktör
1. Intervjuas
2. Omtalas endast
3. Skribent

20d, 21d, 22d. Angivet lärosäte (Se sista sidan)

0. Okodbart

23. Värdering/frame

0. Okodbart
1. Neutralt/balanserat
2. Positivt: Forskning som möjlighet/lösning/vakthund

3. Negativt: Forskning som hot/del av ett problem

24. Nyhetsvärde (huvudsakligt)

0. Okodbart
1. Vikt (betydelsefullt)
2. Intresse (sensationellt)

25. Personifiering

0. Okodbart
1. Helt opersonlig och strukturell
2. Opersonlig, strukturell men personer deltar i journalistiken
3. Delvis abstrakt, men personer står i förgrunden
4. Personer handlande subjekt, orsak eller medelpunkt

26. Angiven källa (huvudsaklig)

0. Okodbart
1. Egen insamling/granskning
2. Material från nyhetsbyrå (Ref till NB)
3. Direkt källa – intervjuad forskare
4. Andra medier
5. Vetenskaplig publikation/föredrag
6. Nationalencyklopedin
7. Wikipedia
8. Intervjuperson
9. PR/Kommunikatör/Pressutskick
10. Skribent
99. Övrigt

Universitet

1. Uppsala universitet
2. Lunds universitet
3. Göteborgs universitet
4. Stockholms universitet
5. Umeå universitet
6. Linköpings universitet
7. Karolinska institutet
8. Kungl. Tekniska högskolan
9. Chalmers tekniska högskola
10. Luleå tekniska universitet
11. Handelshögskolan i Stockholm
12. Sveriges lantbruksuniversitet
13. Karlstads universitet

14. Linnéuniversitetet	33. Kungl. Konsthögskolan
15. Örebro universitet	34. Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
16. Mittuniversitetet	35. Stockholms konstnärliga högskola
Högskolor	
17. Blekinge tekniska högskola	36. Ericastiftelsen
18. Försvarshögskolan	37. Ersta Sköndal Bräcke högskola
19. Gymnastik- och idrottshögskolan	38. Högskolan Evidens
20. Högskolan i Borås	39. Gammelkroppa skogsskola
21. Högskolan Dalarna	40. Johannelunds teologiska högs-kola
22. Högskolan i Gävle	41. Newmaninstitutet
23. Högskolan i Halmstad	42. Röda Korsets högskola
24. Högskolan Kristianstad	43. Sophiahemmet högskola
25. Högskolan i Skövde	44. Stockholms Musikpedagogiska Institut
26. Högskolan Väst	45. Svenska institutet för kognitiv psykoterapi
27. Malmö högskola	46. Skandnaviens akademi för psykoterapiutveckling
28. Mälardalens högskola	47. Teologiska Högskolan, Stock-holm
29. Stiftelsen Högskolan i Jönköping	48. Örebro teologiska högskola
30. Södertörns högskola	49. Utländskt lärosäte/utländska lärosäten
Konstnärliga högskolor	
31. Beckmans designhögskola	50. Flera lärosäten
32. Konstfack	99. Övrigt
Övriga enskilda utbildningsanordnare	

BILAGA 2. INTERRELIABILITETSTEST

K-värdet	Grad av överensstämmelse
< 0.20	Dålig
0.21–0.40	Måttlig dålig
0.41–0.60	Måttlig bra
0.61–0.80	Bra
0.81–1.00	Mycket bra

Variabler och Värde:

Medium	1.00
År	1.00
Månad	0.99
Dag	0.98
Innehållskategori/placering	0.81
Form/genre	0.79
Typ	0.66

Inrikes- eller utrikes	0.63
Forskningsområde	0.75
Fokusfråga	0.62
Samhällsfråga/ämne	0.55
Osäkerhet/ifrågasättande i rapp	0.59
Konflikt (i forskning)	0.57
Presentationsnivå	0.60
Inköp av material/nyhetsbyrå	0.74
Antal aktörer (agerande)	0.94
Antal aktörer (omtalad)	0.92
Aktör	0.79
Kön	0.91
Intervjuas	0.77
Lärosäte	0.76
Värdering/frame	0.59
Nyhetsvärde	0.62
Personifiering	0.49
Angiven källa	0.68

Vetenskap & Allmänhet